

А. О. Сосницький, студент 1-го курсу (*ХНУРЕ, Харків*)

Л. І. Бадєєва, канд. іст. наук, ст. викл. (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник

ШЛЯХ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ЗА ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ (ІХ–ХІІ СТ.)

У тезах порушується проблема становлення української державності за часів правління династії Рюриковичів. Досліджено сутність поняття «Українська державність» та з'ясовано вплив на розвиток Київської Русі найвідоміших тогочасних історичних діячів.

Актуальність роботи полягає в тому, що становлення української державності, на відміну від класичного процесу державотворення, носить свої особливості, обумовлені природно-географічними, історичними, етно-політичними, економічними та зовнішньо-політичними чинниками.

Питанням появи та становлення Київської Русі цікавилися такі відомі дослідники як Нестор Літописець, який в своєму літописі «Повість минулих літ» висвітлює історію східних слов'ян та князівської влади, утвердження християнства на Русі; академік Б.О. Рибаків, аналізуючи значний матеріал різноманітних джерел, приходив до висновку, що «східнослов'янська державність визрівала на півдні, в багатій та родючій лісостеповій смузі Середнього Подніпров'я»; члени Петербурзької академії наук Готліб-Зігфрід Байер та Герхард Міллер: посилаючись на літописну легенду про прикликання варягів на Русі, ці науковці висунули тезу щодо скандинавського походження Давньоруської держави. Але, не зважаючи на значний інтерес науковців до зазначеної проблеми, досі залишається недостатньо дослідженим питання походження Київської Русі та її загальний вплив на подальший розвиток українських земель.

Метою доповіді є дослідження причин утворення Київської Русі та вплив руських князів на подальший розвиток української державності.

Для досягнення мети передбачається вирішення таких завдань:

– з'ясувати як Київська Русь в подальшому вплинула на українську державність;

– з'ясувати як найвідоміші історичні діячі того часу вплинули на її розвиток.

Державність – це комплекс тих інститутів економіки, політики, культури, які діють на території, населеній національним колективом, які зв'язують його в компактну цілість та забезпечують його розвиток у сучасному і майбутньому.

Ознаками української державності є: втілення права нації на незалежність, наявність органів публічної влади, державний суверенітет, система правових норм, міжнародна правова ідентифікація.

Утворення руської держави було результатом соціально-економічного та політичного розвитку слов'ян. Ранньодержавні слов'янські племінні об'єднання на великих просторах східної Європи були сконсолідовані довкола Києва, що став центром політичного тяжіння та культурного піднесення.

Як зазначає П. П. Толочко [3], це об'єднання розпочалося у ІХ столітті. У наступні століття Русь стала важливим суб'єктом європейського політичного простору. Підтримувала політичні, економічні та культурні зв'язки з більшістю європейських держав того часу від Візантійської імперії до Французького королівства.

1906 року найвагоміший аргумент проти традиційної схеми російської історії висунув славетний український історик Михайло Грушевський. Як послідовний демократ, Грушевський піддав сумніву правомірність вивчення історії як насамперед

процесу творення держави. Для нього стрижнем історії був досвід, накопичений певною етнічною спільністю, котра населяє землі своїх предків. Він припускав, що починаючи з племені антів VI століття до XX століття велику частину України займали народності, які у своїй основі належали до одного етнічного типу. Якщо населення й справді полишало Центральну Україну через наскоки монголо-татар, то з відновленням відносного спокою воно знову поверталось. За твердженням Грушевського, який аж ніяк не поділяв норманської теорії, українці є прямими нащадками полян – племені, яке відіграло провідну роль у розвитку Києва. Власне, тому саме цей їхній досвід і займає найважливіше місце в історії України [3, с. 328–329].

У період Русі розпочалася консолідація слов'янських племен південно-східної Європи в єдиний етнос русинів-українців, почала формуватися українська мова. З точки зору політичної організації Київська Русь не мала ні централізованого управління, ні всеохоплюючої та розгалуженої бюрократичної системи. Це була ранньофеодальна монархія. Владу князя, обмежували певною мірою представницькі інституції: віче, ряд, договір, снем, боярська рада [2, с. 239–241].

Величезний вплив на піднесення Київської Русі зробив князь Володимир Великий. Саме він 988 року прийняв хрещення під іменем Василь, розпочав християнізацію Київської Русі, встановивши Київську митрополію [Константинопольського патріархату](#) [2, с. 311–315].

Далі її продовжив розвивати Ярослав Мудрий – видатний державний діяч і полководець. Було розширено територію Київської Русі, укріплено кордони, встановлено контакти з багатьма європейськими країнами. Князь приділяв велике значення внутрішньому устрою держави: поширював християнство, засновував монастирі, будував храми та собори, розбудовував столицю, створив школу і бібліотеку при Софіївському соборі.

Володимир Мономах видав закон, за яким зменшив рези (відсотки) за позички і тимчасово трохи полегшив становище закупів, скасував холопство за борги. Ініціатор Любецького з'їзду 1097 року, де була проведена радикальна реформа порядку спадкоємства та Витечівського з'їзду 1100 року. Він також тимчасово затримав процес остаточного роздроблення Давньоруської держави.

Таким чином з'ясовано, що прийняття В.Великим у 988 році християнства, поширення писемності на основі кирилиці, кодифікація норм звичаєвого права в першому правовому кодексі «Руській правді» князя Ярослава Мудрого та його спадкоємців – усе це стало фундаментом правової та політичної культури українського народу. Саме Русь заклала основи становлення української державності. Звідси родом герб, грошова одиниця, а головне, Київ як політичний і культурний центр України.

Література

1. Українська державність: етапи становлення / Г. Т. Капустян та ін. URL: <https://okrain.net.ua/article/read/Ukrainskaja-gosudarstvennost-etapy-stanovlenija>. (дата звернення: 01.11.2021).
2. Шевченко А. Є., Кудін С. В., Настюк А. А. Становлення та розвиток влади на Київській Русі: у 2 ч. Вінниця, 2020. Ч.1. 468 с.
3. Толочко П. П. Енциклопедія історії України: у 10 т. К. : Наукова думка, 2007. Т.1. 528 с.